

מומו ניכר מערב יום טוב — הרי הוא אסור באכילה ובטלטול כדין מוקצה, לפי שאין זה מן המוכן.

אלמא אית ליה לרבי שמעון מוקצה. ואם כן יש סתירה בין שתי הברייתות.

ומשנינו דחינן: הכי השתא?! מהו הדמיון בין המקרים שבשתי הברייתות?!

הרי התם, בנר של נפט — אדם יושב ומצפה אימתי תכבה נרו, ואינו מקצה אותו מדעתו.

אבל הכא, בבכור שלא נתגלה מומו לפני יום טוב, וכי אדם יושב ומצפה מתי יפול בו מום?

והרי מימר אמר:

א. מי יימר דנפיל ביה מומא.

ב. ואם תמצני לומר דנפיל ביה מומא — מי יימר דנפיל ביה מום קבוע, שמתיר אותו באכילה.

ג. ואם תמצני לומר דנפיל ביה מום קבוע

ב-10 מי לא תניא: (2) השירים [אצטודת שעל הידים] והנזמים והטבעות שאסור לצאת בהם לרשות הרבים לפי שאינם דרך מלבוש, הרי הן ככל הכלים, הנטלים בחצר.

ואמר על כך עולא: מה טעם ניטלים הם, אע"פ שאסור ללבושם אפילו בחצר [עיין תוס'] — הואיל ואיכא תורת כלי עליה.

ואם כן, הכא נמי שרי לטלטל שרגא דנפטא — הואיל ואיכא תורת כלי עליה.

אמר רב נחמן בר יצחק: ברויך רחמנא דלא כסיפיה רבא, שלא הצליח רבא לבייש, לרב אויא, אלא מצא לו רב אויא תשובה.

רמי ליה אבוי לרבה: תניא, מותר השמן שבנר ושבקערה — אסור, ורבי שמעון מתיר.

אלמא, לרבי שמעון לית ליה מוקצה.

ורמינהו: רבי שמעון אומר: כל בכור בהמה [שהוא קרבן ואינו נאכל אלא במקדש לאחר הקרבתו, אבל אם נופל בו מום הוא נאכל לכהן בעליו כבהמת חולין] שאין

על הטבעות? והרי כבר ידענו שכלי, ואפילו מלאכתו לאיסור, הרי הוא ניתן לטלטול לצורך מלאכת היתר, וכל השאלה ביחס לטבעת וכן ביחס לשרגא דנפטא היא: מהו השימוש המותר לעשות בהם בשבת? ועל כך אין לנו ביאור בדברי עולא?!

והגר"א כתב [בסימן ש"ג סי"ח] שכונת הגמרא להוכיח כי בחצר שאינה מעורבת, ששם הם אינם ראויים לטלטול, בכל זאת אינם מוקצים, לפי שבבית יש להם שם כלי להיתר טלטול.

ומבלי שימוש זה היה אסור לטלטל את נר הנפט.

2. הגמרא מחלקת בין צרורות שבחצר לבין שרגא דנפטא משום שלצרורות אין תורת כלי ואילו לשרגא דנפטא יש תורת כלי. ומוכיחה זאת הגמרא מדברי עולא, המסביר שמותר לטלטל נזמים וטבעות בחצר, משום שתורת כלי עליהם.

והקשה החזון איש [נא — יז], אמאי אמר עולא שטעמו של ההיתר הוא משום שתורת כלי

— מי יימר דמזדקק ליה חכם ביום טוב כדי לקבוע שהוא מום קבוע? (1)

מתיב רמי בר חמא: וכי מי אמרינן שאדם מקצה חפץ מצד "מי יימר"?

והרי שנינו: **מפירין** הבעלים לנשותיהם **נדרים בשבת**, וכמו כן **נשאלין** האנשים לחכמים להתרת **נדרים שהן לצורך השבת**. וכגון שנדרו שלא יאכלו ביום השבת.

ואמאי מותרת האשה לאכול אחרי שהתיר לה בעלה את נדרה? והרי כל זמן שהיה האוכל אסור באכילה מחמת הנדר הרי הוא מוקצה, והיא מסיחה דעתה ממנו.

וכיון שאמרת שיש מוקצה מחמת "מי יימר", אם כן, גם כאן **לימא: מי יימר דמזדקק לה בעל** להפר נדריה? וליהווי מוקצה מכח זאת. ומאי שנא מבכור, שהוא מוקצה גם לרבי שמעון מחמת "מי יימר", לדברין?!

ומשנינן: **התם**, בנדר אין זה מוקצה — **כדרב פנחס משמיה דרבא**.

דאמר רב פנחס משמיה דרבא: כל הנודרת — רק על דעת שיסכים בעלה לנדרה היא נודרת. ולפיכך היא מעלה בדעתה שבעלה יתיר לה.

תא שמע: נשאלין האנשים לחכמים להתרת נדרים של צורך השבת, בשבת.

ואמאי לא הוו מוקצה דומיא דבכור, **לימא:** מי יימר דמזדקק ליה חכם להתרת נדרו?

ומשנינן: **התם**, בנדרים אי לא מזדקק ליה חכם — סגיא ליה, מספיק להתרת הנדר כשלא נמצא חכם, שיתירו לו נדרו בשלשה הדיוטות, ובנקל ישיגם.

אבל **הבא** בבכור, שאינו ניתר אלא בחכם מומחה — מי יימר דמזדקק ליה חכם.

רמי ליה אביי לרב יוסף: וכי מי אמר רבי שמעון "כבתה הנר — מותר לטלטלה", דמשמע כבתה — אין, לא כבתה — לא. ומאי טעמא — דילמא בהדי דנקיט לה ומטלטל לה כבתה.

ותיקשי: **הא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר:** דבר שאין מתכוין מותר. וכאן הרי אינו מתכוון לכבות בשעת הטלטול.

דתניא, רבי שמעון אומר: גורר אדם כסא מטה וספסל אפילו במקום שיתכן ובגירתו הוא יעשה חריץ בקרקע, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ?!

ומשנינן: כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא, כגון בכיבוי, כי לא מיכוין גזר רבי שמעון, שאסור בכל זאת, מדרבנן. ולכן התיר רבי שמעון את טלטול הנר רק לאחר שכבתה ולא בעודה דולקת.

אבל כל היכא דכי מיכוין איכא רק איסורא דרבנן, כגון עשיית חריץ באמצעות גרירת ספסל, שחפירתו בקרקע היא רק חפירה "כלאחר יד" [כי חפירה כראוי היא רק במעדר], ככהאי גונא כי לא מיכוין — שרי רבי שמעון אפילו לכתחילה.

מום מערב יום טוב והבעלים לא ידעו מכך

1. בתוס' ישנים באות ב' ככתב שאם נפל בו

מתלב רבא: מוכרי כסות מוכרין בגדי כלאיים, ולובשים אותם כדי להראותם, בלבישה כדרכן, ובלבד שלא יתכוין המוכר להנות מלבישת הבגד, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין המקפידים על מעשיהם מפשילין את הבגד במקל לאחוריהן, ואינם לובשים אפילו בלי כוונה להנות.

והא **הכא**, דכי מיכוין — איסורא דאורייתא איכא, ובכל זאת כי לא מיכוין — שרי רבי שמעון לכתחילה!?

א-מ **אלא**, אמר רבא: הכא, לא משום כיבוי אסור רבי שמעון לטלטל את הנר הדולק, אלא מצד מוקצה.

ולכן, הנח לנר שמן ופתילה — שאיסור טלטולם הוא הואיל דנעשה הכלי בשעת דליקת הנר בסיס לשלהבת, שהיא דבר האסור בשבת. ובסיס למוקצה אסור לטלטל, משום שה"בסיס" הרי הוא כטפל לדבר המוקצה שעליו, ולכן אסור לטלטלו כמותו. [ועיין בהערה הראשונה בדף מד א מפני מה השלהבת היא מוקצה].

אמר רבי זירא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אמר רבי הנינא אמר רבי רומנוס: לי התיר רבי לטלטל מחתה של לבונה, ב[יחד עם] אפרה! שהתיר לי את טלטול האפר המוקצה יחד עם המחתה שאינה מוקצה.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: וכי מי אמר רבי יוחנן הכי?

והתנן: נוטל אדם בנו והאבן בידו, או כלכלה [סל] והאבן בתוכה. ואינו חושש משום טלטול מוקצה.

ואמר על כך רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכא, בכלכלה מלאה פירות עפקינן. שהיא בסיס לדבר המותר והאסור, ועיקר הבסיס הוא לפירות שאינם מוקצה.

והשתא דייק רבי זירא: טעמא דמטלטלין את הקערה שיש בה אבן, משום דאית בה פירי. הא לית בה פירי — לא מטלטלין, לפי שהכלכלה היא בסיס לאבן.

ונוקטת הגמרא את לשון הכתוב בדניאל ד:

אשתומם רבי אסי כשעה חדא, ואמר: **הכא נמי** לא מדובר שהמחתה היתה בסיס לאפר בלבד אלא — דאית בה קרטיין, חתיכות לבונה הראויים להרחה, שאינם מוקצה, ולכן יכול לטלטל את המחתה ואגב כן מיטלטל גם האפר.

אמר אביי: קרטיין — כי רבי, בביתו של רבי שהיה עשיר — מי חשיבוי? ואם כן, נמצא שהאפר אינו טפל, והטילטול מתייחס גם אליו.

וכי תימא — חזו הקרטיין לעניינם, ולכן אפילו בבית רבי הם חשובים, ושפיר מטלטלין למחתה עם האפר.

אי אפשר לומר כן.

ועיין בספר מגילת ספר סימן סג — ד שהקשה הא הוי מוקצה בטעות, שאינו מוקצה.

נחשב הדבר לשלשה "מי יימר", והוא מוקצה אפילו לאדא בר אוכמי.